

Міністерство культури та інформаційної політики України

*Державний науково-методичний центр
змісту культурно-мистецької освіти*

«СХВАЛЕНО»

Науково-методичною радою
Державного науково-методичного центру
змісту культурно-мистецької освіти
Протокол № 1
від «30» червня 2021 р.

**Типова навчальна програма з навчальної дисципліни
«МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ГІТАРА»
середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти
з музичного мистецтва початкового професійного спрямування,
інструментальні класи**

**Київ
2021**

Типова навчальна програма з навчальної дисципліни «Музичний інструмент гітара» середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти з музичного мистецтва початкового професійного спрямування, інструментальні класи. Київ, 2021. 19 с.

Укладачі: **Дроздова О. О.**, старший викладач факультету виконавського мистецтва та музикознавства та викладач коледжу Київської муніципальної академії музики імені Р. М. Глієра, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, кандидат мистецтвознавства, член Національної всеукраїнської музичної спілки, *координатор групи*;

Попадинець М. Л., викладач Комунального закладу «Мистецька школа № 1» Павлоградської міської ради (Дніпропетровська обл.), спеціаліст вищої категорії, керівник творчого об'єднання «Класична гітара», член Національної всеукраїнської музичної спілки.

Рецензенти: **Гоменюк В. А.**, викладач Київської дитячої музичної школи № 7 ім. І. Н. Шамо, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, член ради секції гітари Київського міського методичного центру закладів культури та навчальних закладів;

Ковальова Т. О., викладач, директор Куп'янської дитячої музичної школи № 3 (Харківська обл.), спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, член асоціації гітаристів України, член Національної всеукраїнської музичної спілки;

Криворучко А. Б., директор Дитячої музичної школи № 8 (м. Миколаїв), викладач гітари, спеціаліст вищої категорії, диригент естрадно-симфонічного оркестру Миколаївського коледжу музичного мистецтва;

Стуліщенко П. В., викладач циклової комісії «Народні інструменти» Комунального закладу «Ужгородський музичний фаховий коледж ім. Д. Є. Задора» Закарпатської обласної ради та Ужгородської дитячої музичної школи №1 ім. П. І. Чайковського, спеціаліст вищої категорії, заслужений працівник культури України.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Типова навчальна програма з навчальної дисципліни **«Музичний інструмент гітара»** (далі – типова навчальна програма) розроблена з урахуванням вимог до обсягу та результатів навчання, передбачених Типовими освітніми програмами середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти з музичного мистецтва (наказ Міністерства культури України від 23.07.2019 р. № 562), містить загальний нормативний зміст, обсяг та нормативні результати навчання учнів гри на гітарі, а також окреслює рекомендовані підходи до планування й організації освітнього процесу в класі гітари. Нормативний зміст навчання за типовою навчальною програмою базується на музично-виконавських традиціях і сучасних досягненнях національної та світової гітарних шкіл та їх провідних представників (викладачів, виконавців), репертуарній спадщині різних епох.

Типова навчальна програма може бути основою для розроблення викладачем робочої навчальної програми з навчальної дисципліни **«Музичний інструмент гітара»**. У робочій навчальній програмі, розробленій на основі цієї типової навчальної програми, викладач деталізує, конкретизує та адаптує нормативний зміст дисципліни, передбачений типовою навчальною програмою, відповідно до місцевих умов і потреб учня/учениці, визначає організаційні форми проведення та види навчальних занять, комплекс художньо-педагогічних технологій та методів викладання, необхідне методичне забезпечення, форми та засоби контролю якості знань учнів з урахуванням індивідуального підходу. Також викладач може реалізувати власний алгоритм викладання шляхом перерозподілу нормативного змісту навчання та зміни послідовності викладення навчального матеріалу дисципліни за модулями, уточнення додаткових обсягів навчального матеріалу та результатів навчання понад визначені типовою навчальною програмою.

Мета вивчення дисципліни орієнтована на формування в учнів базових навичок гри на гітарі, розвиток рівня музично-виконавської майстерності, мотивації подальшого навчання гри на гітарі, залучення до гітарного мистецтва взагалі.

Освітній процес з навчальної дисципліни **«Музичний інструмент гітара»** здійснюється у формі навчальних занять, заходів поточного та підсумкового контролю. Основною формою занять є *індивідуальний урок*.

Навчання проводиться за *модулями*. Кожен модуль передбачає формування певної частини компетентностей, що стають основою для подальшого навчання та досягнення нормативних навчальних результатів після завершення опанування типової навчальної програми.

Опанування нормативного змісту навчання за типовою навчальною програмою розраховано на мінімальну нормативну кількість навчальних тижнів – 35 тижнів на рік (без урахування канікулярних періодів) та на мінімальний нормативний обсяг часу на опанування програми, що становить для:

- 1 та 2 років навчання – 70 год. на рік (*2 год. занять на тиждень*);

– 3 – 5 років навчання – 105 год. на рік (3 год. занять на тиждень).

З метою реалізації індивідуального підходу до кожного/кожної учня/учениці та відповідно до принципів модульної системи навчання в робочій навчальній програмі **загальну кількість навчальних годин** рекомендовано розподіляти на розсуд викладача на:

– поглиблення та вдосконалення набутих навичок та вмінь учнів або збільшення часу на вивчення окремих модулів у зв'язку з індивідуальною потребою учня/учениці;

– повторення/закріплення вивченого матеріалу;

– репетиції та підготовку до контрольних заходів та/або публічних виступів;

– планування та проведення інших форм роботи (відвідування культурно-мистецьких заходів, пов'язаних зі змістом мистецької освіти тощо);

– відпрацювання нормативного змісту навчання через непередбачувані обставини (карантин, хвороба учня/учениці тощо).

Навчальний репертуар з навчальної дисципліни «Музичний інструмент гітара» формується викладачем самостійно з урахуванням індивідуальних здібностей та розвитку учнів.

Для моніторингу рівня навчальних досягнень учнів застосовуються форми **поточного та підсумкового контролю**.

Поточний контроль здійснюється: під час навчальних занять (поурочний контроль); за підсумками кожного модуля (модульний контроль). Поточний контроль може здійснюватися у формі контрольних уроків, прослуховувань, переглядів, заліків, у тому числі технічних. Конкретні форми поточного (поурочного, модульного) контролю визначаються викладачем відповідно до робочої навчальної програми.

Підсумковий річний контроль здійснюється після завершення кожного року навчання у формі *річного контрольного заходу*, що включає перевірку результатів навчання за типовою навчальною програмою.

Наприкінці 5 року навчання проводиться **підсумковий контроль за результатами опанування типової навчальної програми** у формі іспиту (публічний/концертний виступ).

Програму кожного заходу поточного та підсумкового контролів слід komponувати з різностильових творів (доби ренесансу або бароко, класицизму або романтизму, сучасних музичних напрямів (блюз, джаз, фінгерстайл, поп, рок та ін.)) на основі класичних виконавських способів і форм. Рекомендовано включати до програми твори українських композиторів або обробки українського мелосу.

Оцінювання міри досягнення учнями результатів навчання середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти передбачає оцінювання шляхом виставлення балів (оцінок) у цифровому (числовому) виразі за поділом на 4 рівні: початковий (1 – 3 бали), середній (4 – 6 балів), достатній (7 – 9 балів), високий (10 – 12 балів). Метою оцінювання є визначення рівня навчальних досягнень учня/учениці у оволодінні змістом, визначеним цією типовою навчальною програмою на кожному з етапів навчання (*Додаток*).

Оцінювання має бути систематичним і послідовним, спрямованим на підтримку учнів в їхніх навчальних успіхах, розуміння ними власного прогресу навчання й формування бажання досягати навчальних результатів за типовою навчальною програмою; воно не передбачає порівняння з досягненнями інших учнів та не залежить від складності опанованого репертуару, темпу набуття компетентностей тощо. Оцінювання в процесі **підсумкового контролю** здійснюється за результатами опанування типової навчальної програми в повному обсязі та передбачає перевірку набутих фахових компетентностей за показниками, що відповідають нормативним результатам навчання, визначеним типовою навчальною програмою.

НОРМАТИВНИЙ ЗМІСТ, ОБСЯГ ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Перший рік навчання. Завдання: вдосконалення техніки виконання різновидів атаки звука на *tirando* залежно від характеру, динаміки, фактури; первинні навички виконання прийому *tremolo*; опанування артикуляційно-штрихової гітарної техніки (*legato, non legato, staccato* різними засобами виконання); робота над багатоголоссям; включення до репертуару твору великої форми; подальший розвиток навичок читання з листа, вивчення тексту напам'ять, повторення репертуару з метою розвитку довгострокової пам'яті та накопичення репертуару; ознайомлення з особливостями виконання блюзової стилістики та свінгу (*swing*).

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 1. Удосконалення та опанування прийомів гри, технічної сторони виконання музичних творів.	<p>Удосконалення гри різними ритмічними малюнками (<i>дуолі, тріолі, квартолі</i>) на базі гам до 2-х знаків*.</p> <p>Обернення тонічних тризвуків до XII позиції включно в тональностях до 2-х знаків.</p> <p>Удосконалення прийомів гри <i>arpeggio, натуральний флажолет</i>. Опанування прийомів гри <i>glissando, vibrato</i>.</p> <p>Опрацювання прийому <i>barre</i> із задіянням всіх зон першого пальця на базі вправ.</p>	32	<p>Відтворює різні ритмічні малюнки (<i>дуолі, тріолі, квартолі</i>) в одному метрі на базі гам до 2-х знаків.</p> <p>Виконує технічно та зв'язно обернення тонічних тризвуків до 2-х знаків.</p> <p>Контролює рівень напруги лівої руки під час виконання прийомів гри <i>arpeggio, натуральний флажолет, glissando, vibrato</i>.</p> <p>Тактильно відчуває та користується всіма зонами першого пальця в <i>barre</i>.</p>

	<p>Агогіка, агогічний акцент у контексті фразування та стилістичних особливостей твору.</p> <p><i>Arpeggiato</i> великим пальцем з різним кистьовим положенням, послідовним виконанням всіма пальцями.</p> <p>Техніка виконання різновидів атаки звука на <i>tirando</i>.</p> <p>Твір великої форми: побудова форми, тональний план.</p> <p>Застосовує нігтьовий спосіб звуковидобування (за наявності нігтів необхідної якості).</p> <p>Самостійний розбір п'єс з репертуару елементарного підрівня.</p> <p>Настроювання гітари.</p>		<p>Демонструє агогіку фразування та агогічний акцент як незначне відхилення від основного темпу для досягнення музичної виразності звучання.</p> <p>Агогічно вибудовує різні види <i>arpeggiato</i>.</p> <p>Володіє різновидами атаки звука під час виконання прийому <i>tirando</i> відповідно до характеру, динаміки, фактури твору.</p> <p>Виконує музичний твір великої форми; розуміє форму твору, передає контрастні співвідношення емоційного стану, зокрема пов'язані зі зміною тонального плану.</p> <p>Користується нігтьовим способом звуковидобування, вміє надавати нігтям необхідну форму.</p> <p>Знає та дотримується основних правил з розбору нотного тексту (визначення тональності, аплікатури, прийомів гри, фразування тощо).</p> <p>Уміє самостійно настроювати гітару різними способами як за допомогою тюнера, так і без нього.</p>
<p>Модуль 2. Багатоголосні твори з більш складними формами поліфонічної фактури.</p>	<p>Зв'язне звуковедення при зміні позиції лівої руки у виконанні трьохоктавної хроматичної гамми.</p>	<p>38</p>	<p>Демонструє зв'язне звуковедення при зміні позиції лівої руки в помірному/швидкому темпі як наслідок скоординованості виконавського апарату</p>

<p>Початкові ознаки блюзової стилістики.</p>	<p>Ускладнення поліфонічних елементів: поняття про багатоголосся, рух голосів, мелізми (<i>форшлаг, мордент</i>).</p> <p>Перші навички виконання прийому <i>tremolo</i>.</p> <p>Основні принципи роботи з аплікатурою.</p> <p>Опанування базових елементів блюзової стилістики, ритмічним малюнком <i>swing</i>.</p> <p>Акордові каденції в різних тональностях.</p>		<p>в хроматичній гамі.</p> <p>Виконує поліфонічні твори, чує та проводить інтонаційні голосові лінії, досягає балансу голосоведення. Вміє правильно грати <i>форшлаг, мордент</i>, визначає їх та вміє розшифровувати.</p> <p>Контролює рівність звучання, збалансованість та легкість атаки кожного пальця правої руки під час виконання прийому <i>tremolo</i>.</p> <p>Вміє самостійно аналізувати аплікатуру фрагментів тексту, що визначає викладач.</p> <p>Передає характер виконання штрихового оформлення ритмічного малюнку <i>swing</i>.</p> <p>Виконує каденції акордовими послідовностями.</p>
<p>Всього годин у навчальному році</p>	<p>70</p>		

*Гами в поступовому русі в аплікатурі А. Сеговії або альтернативних.

Завдання підсумкового контролю: грає напам'ять 2 різнохарактерних твори, серед яких обов'язково твір великої форми або поліфонічний.

Очікувані результати:

демонструє впевнену та якісну гру з використанням нігтьового способу звуковидобування;

володіє прийомами гри та їх різновидами відповідно до характеру, динаміки, фактури твору;

відтворює музично-художні образи за допомогою агогіки, тембрових, динамічних, артикуляційних виконавських засобів;

володіє основними принципами виставлення аплікатури;

вміє настроювати гітару як за допомогою тюнера, так і без нього.

Другий рік навчання. Завдання: розвиток свободи виконавського апарату на основі подальшого вдосконалення виконавської техніки; робота над художньо-образною стороною музичних творів з поглибленим засвоєнням агогіки, динаміки, тембру; опанування *pizzicato, sleg (Bartok pizzicato), tapping, bend, golpe* та більш складними видами *rasgueado*; ознайомлення з формою рондо, різними видами поліфонії; формування музично-естетичного смаку на основі різноманітного за стилем і характером

репертуару та прослуховування шедеврів класичної музики; подальша робота над розвитком музичних здібностей учнів: музичного слуху, ритму, навичок вивчення тексту напам'ять; накопичення концертного репертуару.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
<p>Модуль 3. <i>Удосконалення виконання технічних прийомів, притаманних сучасній музиці. Форма рондо.</i></p>	<p>Ускладнення ритмічних малюнків з додаванням <i>квінтोलі</i> в гамах до 3-х знаків.</p> <p>Прийоми гри <i>pizzicato</i>, <i>slep</i> (<i>Bártok pizzicato</i>), <i>rasgueado</i>.</p> <p>Робота над п'єсами, різноманітними за складом, характером, фактурою та технікою виконання.</p> <p>Ознайомлення з формою рондо: походження форми та розуміння будови.</p> <p>Робота над акомпанементом із застосуванням акордів типової аплікатури в різних позиціях.</p>	<p>32</p>	<p>Грає гама, дотримуючись точного співвідношення ритмічних малюнків в одному метрі.</p> <p>Виконує <i>pizzicato</i>, <i>slep</i> (<i>Bártok pizzicato</i>) та більш складні види <i>rasgueado</i> із зворотним рухом пальців.</p> <p>Чітко артикулює, вільно використовує зміни тембру, динамічні відтінки.</p> <p>Виконує твір у формі рондо з активним використанням тембро-динамічних співвідношень; визначає, розуміє, чує, передає характер рефрену та епізодів.</p> <p>Володіє технікою акомпанементу в різних позиціях завдяки використанню акордів за допомогою прийому <i>barre</i>.</p>
<p>Модуль 4. <i>Розвиток навичок роботи з музичним текстом.</i></p>	<p>Різні види аплікатури правої руки в гамах <i>терціями</i> до 3-х знаків.</p> <p>Ознайомлення з видами поліфонії, розвиток поліфонічного слуху.</p> <p>Ознайомлення з прийомами <i>tapping</i>,</p>	<p>38</p>	<p>Контролює положення, швидкість руху та напругу лівої руки під час зміни позицій у гамі <i>терціями</i> (двохоктавні) різними видами аплікатури правої руки.</p> <p>Передає в голосоведенні особливості звучання видів поліфонії; інтонаційно відтворює різні звукові лінії завдяки постійному слуховому контролю, чує кадансові обороти та їх розв'язання.</p> <p>Демонструє стилістичні ознаки сучасних форм</p>

	<p><i>bend, golpe</i> в контексті виконання різнохарактерних п'єс сучасних авторів.</p> <p>Відпрацювання прийому <i>vibrato</i>.</p> <p>Розвиток музичної пам'яті.</p> <p>Транспонування акордових послідовностей.</p>		<p>виконання з використанням характерних прийомів <i>tapping, bend, golpe</i>.</p> <p>Виконує <i>vibrato</i> окремо кожним та різноманітними комбінаціями пальців з різною швидкістю, а також з прискоренням та уповільненням коливань.</p> <p>Постійно виробляє навички вивчення тексту напам'ять шляхом структурування та деталізації музичного твору. Грає п'єси, вивчені раніше, розширює свій концертний репертуар.</p> <p>Транспонує акордові послідовності в тональності першого ступеню спорідненості технікою тонального транспонування.</p>
Всього годин у навчальному році		70	

Завдання підсумкового контролю: грає напам'ять 2 різнохарактерних твори, серед яких обов'язково твір великої форми або поліфонічний.

Очікувані результати:

володіє техніками звуковедення декількох, поєднаних в одночасному розвитку звукових ліній, виразно інтонує, зберігаючи основні риси старовинної музики ренесансу і бароко;

передає характер та контрастність звучання образів твору форми рондо;

використовує прийоми гри, притаманні стильовим ознакам сучасної музики;

виконує твори різного характеру, жанру, форми з усвідомленням взаємодії технічної та художньої складових, розкриваючи художній зміст твору за допомогою засобів музичної виразності.

Третій рік навчання. Завдання: розвиток рухливості пальців рук; освоєння мелізматички (*форшлаг, мордент, трель*) та особливостей виконання ритмічних малюнків у поліфонічних творах; детальне ознайомлення з варіаціями, програмними сюїтами; специфіка ведення звука в кантилені; поєднання різних тембрів, динамічних контрастів; комбінування та принципи застосування прийомів *tirando, apoyando* (перехресні прийоми); удосконалення прийому *tremolo*, висхідного та низхідного технічного *legato*.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
<p>Модуль 5. <i>Розвиток рухливості пальців рук.</i></p>	<p>Ускладнення ритмічних малюнків у гамах до 4-х знаків (<i>дуоли – квінтולי</i>). Гра пунктирним ритмом.</p> <p>Техніка виконання висхідного та низхідного <i>legato</i>.</p> <p>Розвиток рухливості пальців рук: <i>arpeggio</i> в різних аплікатурних комбінаціях, <i>tremolo</i>, гамоподібні пасажні елементи та комбінування різних видів технік.</p> <p>Робота над творами кантиленного характеру.</p> <p>Формування самостійності мислення і розуміння взаємозв'язку аплікатури з фактурою та стилістичними особливостями твору.</p>	<p>48</p>	<p>Грає гами, дотримуючись точного співвідношення ритмічних малюнків в одному метрі в більш швидкому темпі. Виконує пунктирний ритм з різним ступенем загострення шістнадцятих тривалостей.</p> <p>Демонструє активність та чіткість рухів пальців лівої руки під час виконання всіх видів <i>legato</i>, контролює легкість та відсутність напруги в них.</p> <p>Демонструє якість, чіткість втілення різних видів технік та їх зміну в етюдах та творах рухливого характеру.</p> <p>Показує поєднання штриху <i>legato</i>, відтворення динамічних відтінків <i>crescendo, diminuendo</i>, рельєфність фразування, різноманіття використання прийомів <i>vibrato, glissando</i> у творах кантиленного характеру.</p> <p>Аналізує аплікатуру, враховуючи фактурні та стилістичні особливості твору.</p>
<p>Модуль 6. <i>Танці зі старовинних сюїт, варіації, програма</i></p>	<p>Репетиції у двохоктавних гамах <i>терціями та секстами</i> різною аплікатурою правої руки.</p>	<p>57</p>	<p>Слідкує за рівністю звуковедення у двохоктавних гамах <i>терціями та секстами</i> в різних видах аплікатури</p>

<p><i>сюїта.</i></p>	<p>Відпрацювання основних модифікацій <i>barre</i>.</p> <p>Тембро-динамічні співвідношення.</p> <p>Темпо-ритмічні, штрихові жанрові особливості танців у старовинних сюїтах, виконання мелізматики (<i>трель, мордент</i> на різних струнах).</p> <p>Детальне ознайомлення з варіаціями, програмними сюїтами, загальне охоплення багаточастинного циклу.</p> <p>Комбінування основних прийомів гри. Перехресні прийоми (одночасно <i>tirando</i> з <i>apoyando</i>).</p> <p>Подальша робота над <i>tremolo</i> з використанням різноманітних вправ, етюдів та творів.</p>		<p>правої руки. Контролює рівень напруги виконавського апарату, звільнення інших пальців та автономність правої руки під час виконання всіх видів <i>barre</i>.</p> <p>Вільно володіє всіма варіантами співставлення та плавного перетікання тембро-динамічних контрастів, гнучкої зміни позиції правої руки <i>sul tasto, sul ponticello</i>. Планує їх використання.</p> <p>Виконує танці старовинних сюїт, дотримуючись стильових особливостей ритмічних малюнків, кадансів, мелізматики, штрихового оформлення.</p> <p>Виконує варіації або програмну сюїту (можливо декілька частин) як цілісну велику форму.</p> <p>Демонструє застосування основних прийомів гри відповідно до стилістики твору. Володіє технікою виконання перехресних прийомів <i>tirando</i> з <i>apoyando</i>.</p> <p>Вдосконалює якість та швидкість <i>tremolo</i>.</p>
<p>Всього годин у навчальному році</p>		<p>105</p>	

Завдання підсумкового контролю: грає напам'ять 2 різнохарактерних твори, серед яких обов'язково твір великої форми або поліфонічний.

Очікувані результати:

володіє прийомами гри (*arpeggio, tremolo, гамоподібні пасажні елементи*) у більш рухливому темпі;

застосовує прийоми *arpeggiato, vibrato, glissando*, висхідне та низхідне технічне *legato*, мелізми (*форшлаг, мордент, трелі*), динамічні контрасти, штрихове розмаїття;

прагне до виразності виконання музичних творів на основі постійного слухового контролю;

демонструє культуру сценічного виступу.

Четвертий рік навчання. Завдання: освоєння імітаційної поліфонії; виконання творів різних напрямів сучасної музики (блюз, джаз, фінгерстайл, поп, рок та ін.) із застосуванням прийомів *tapping, golpe*, виконання мелізмів (*форшлаг, морденти, трелі, групето*), *штучних флажолетів*, різновидів *rasgueado, tambura*.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 7. <i>Основи імітаційної поліфонії. Нові сучасні прийоми гри.</i>	<p>Ускладнення ритмічних малюнків (<i>дуолі – секстолі</i>) у гамах до 5-ти знаків.</p> <p>Романтичні форшлаг, трелі, групето.</p> <p>Прийоми <i>штучний флажолет, тамбурин, tapping</i>, різновиди <i>rasgueado, bend, golpe</i>.</p> <p>Основи імітаційної поліфонії на прикладі канонів, фугато і фугет.</p> <p>Принципи роботи з триголоссям.</p> <p>Особливості виконання педалізованої</p>	48	<p>Відпрацьовує точність виконання ритмічних малюнків у гамах до 5-ти знаків різними штрихами.</p> <p>Грає мелізми різними способами (за допомогою прийому <i>legato</i> або <i>glissando</i>).</p> <p>Характерно виконує <i>штучні флажолети, різновиди rasgueado, тамбурин, tapping, bend, golpe</i> відповідно до образно-емоційної складової твору.</p> <p>Чує і показує імітації тем та мотивів у різних голосах.</p> <p>Демонструє співвідношення, рівність голосоведення та фразування під час виконання багатоголосся.</p> <p>Досягає об'ємності звучання, вмє чути резонатори.</p>

	<p>аплікатури. Набуття технічних навичок виконання віртуозних творів, швидке переключення на різні види техніки.</p>		<p>Віртуозно виконує твори рухливого характеру, якісно та швидко здійснює перехід на інший вид техніки (наприклад, гамоподібна–акордова).</p>
<p>Модуль 8. Сонатна форма. Різні напрями сучасної музики.</p>	<p>Репетиції у двохоктавних гамах до 5-ти знаків <i>терціями, секстами і октавами</i> різною аплікатурою правої руки.</p> <p>Синкопування різними тривалостями з урахуванням ритмічної та динамічної складових.</p> <p>Різні напрями сучасної музики (блюз, джаз, фінгерстайл, поп, рок та ін.), специфіка звучання кожного стилю.</p> <p>Ознайомлення з сонатною формою: розуміння будови, назви частин, їхню роль у формоутворенні; тональне співвідношення і тональний розвиток.</p>	<p>57</p>	<p>Показує рівність звуковедення під час зміни позицій лівої руки у двохоктавних гамах <i>терціями, секстами, октавами</i> в різних видах аплікатури правої руки.</p> <p>Демонструє точність та характерність ритмічних малюнків зі зміщеними акцентами (синкопування).</p> <p>Відображає стилістику виконання творів різних напрямів сучасної музики.</p> <p>Виконує музичний твір сонатної форми (або частину), розуміє будову твору, передає цілісність звучання, розкриває емоційно-смісловий зміст, закладений композитором.</p>
<p>Всього годин у навчальному році</p>		<p>105</p>	

Завдання підсумкового контролю: грає напам'ять 2 різнохарактерних твори, серед яких обов'язково твір великої форми або поліфонічний.

Під час виконання програми **підсумкового річного контролю** учень/учениця:

демонструє гнучкість і технічність у виконанні, здійснює слуховий контроль якості звука;

застосовує мелізми (морденти, трелі, групето), прийоми: *штучний флажолет, rasgueado, тамбурин; tapping, bend, golpe;*

точно відтворює стилістику творів з урахуванням динамічних, тембрових, темпових та характерних особливостей;

демонструє розвиток свободи, образного мислення, артистичності та осмисленості у виконанні.

П'ятий рік навчання. Завдання: розширення обсягу нових, більш складних прийомів гри (всі види *barre*, *tremolo*, різні специфічні комбінації ударів пальцями правої руки, *тремоляndo* на *rasgueado*, *штучні флажолети*, різноманітна вібрація та ін.); самостійний догляд за станом нігтів, їх заточуванням, розвиток зацікавленості в процесі диференціювання якості звука; закріплення та удосконалення технічних та інтелектуальних навичок виконання гамоподібної, акордово-гармонічної, арпеджованої та поліфонічної фактури; ускладнення репертуару за технічними та художніми вимогами.

Цей рік є заключним етапом середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти, тому головна увага приділяється підготовці програми підсумкового іспиту, відтворенню та втіленню в музичних творах художніх образів, технічній досконалості.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 9. Закріплення, удосконалення та розширення складових виконання.	<p>Всі види аплікатури правої руки (двохпальцева, трьохпальцева, змішана) під час виконання гамоподібної техніки.</p> <p>Ускладнення прийомів гри залежно від змісту програми.</p> <p>Розширення кола складних ритмічних малюнків (групи дрібними тривалостями, синкопування різними тривалостями), чергування поліритмічних сполучень тривалостей (дуолі – тріолі, тріолі – квартолі та ін.) у творах сучасних композиторів.</p>	48	<p>Володіє різними аплікатурними формулами, легко їх змінює в гамоподібних елементах.</p> <p>Володіє різновидами <i>barre</i>, <i>tremolo</i>, специфічними комбінаціями ударів пальцями правої руки, <i>тремоляndo</i> на <i>rasgueado</i>, <i>tapping</i>, <i>штучними флажолетами</i>, різноманітною вібрацією та іншими прийомами.</p> <p>Точно відтворює складні ритмічні малюнки та чергування поліритмічних сполучень тривалостей в одному темпі, уміє працювати з метрономом.</p>

	<p>Специфіка аплікатурного мислення в поліфонії (педалізація звучання, використання відкритих струн).</p> <p>Робота над звуковидобуванням і артикуляцією в поліфонічному творі.</p> <p>Ідентифікація та втілення видів поліфонічної фактури.</p> <p>Удосконалення способів виконання мелізматики.</p> <p>Опрацювання метроритмічної цілісності, штрихової культури твору великої форми.</p> <p>Наповнення та втілення образної складової.</p>		<p>Розуміє значення основних способів включення аплікатури із звуковими резонаторами.</p> <p>Контролює якість звуковидобування, артикуляцію проведення тем, ритмізацію штрихового ведення.</p> <p>Визначає види поліфонії. Володіє прийомами та основними формами досягнення усвідомленого проведення та слухання багатоголосся.</p> <p>Використовує різні види мелізматики як за допомогою прийому <i>legato</i>, так і на різних струнах.</p> <p>Дотримується темпової єдності.</p> <p>Користується демпферною технікою (глушіння) для штрихового розмаїття, ритмічної та звукової точності виконання.</p> <p>Відчуває характер музики, усвідомлену зміну емоційного стану залежно від образних асоціацій та уявлення звучання.</p>
<p>Модуль 10. <i>Підготовка до випускного іспиту.</i></p>	<p>Підготовка програми випускного іспиту з використанням вивчених засобів музичної виразності.</p> <p>Основні принципи застосування агогіки.</p> <p>Тонкощі й деталізація фразування.</p>	<p>57</p>	<p>Застосовує засоби музичної виразності, зокрема ритмічне та звуковисотне інтонування, повний спектр тембральної палітри інструмента, навички різних способів виконання штрихів.</p> <p>Використовує агогіку залежно від стилістичних особливостей твору.</p> <p>Прагне до виразності фразування, вміє слухати та вести мелодичну лінію.</p>

	<p>Вміння вибудувати кульмінацію твору.</p> <p>Розвиток асоціативного мислення і образної уяви під час роботи над художнім образом музичного твору.</p>		<p>Розуміє та втілює драматургічне розгортання тематичного матеріалу музичного твору від початку до кульмінації.</p> <p>Розкриває образну складову, демонструє ступінь занурення в процес виконання та передачі змісту твору.</p>
Всього годин у навчальному році		105	

Завдання підсумкового контролю: грає напам'ять поліфонічний твір, твір великої форми, 1 – 2 різнохарактерних твори.

Очікувані результати п'ятого року навчання:

демонструє виконавську майстерність опанованих у межах навчальної програми технічних навичок;

інтонує, застосовує повний обсяг засобів музичної виразності як елементів музичної мови, що необхідні для відтворення характеру та художнього образу музичного твору;

володіє різноманітними прийомами і засобами звуковидобування, контролює його якість;

володіє навичками ведення кантিলени, виконання поліфонії, твору великої форми;

передає образний зміст музичного твору під час концертного виконання;

демонструє впевненість, внутрішню і зовнішню свободу поведінки на сцені, повну концентрацію уваги на втіленні музичного образу, концепції викладу матеріалу;

самостійно налаштовує інструмент, вільно користується скордатурою.

СПИСОК ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Агафшин П. С. Школа игры на шестиструнной гитаре : учебное пособие. Москва : Музыка, 1983. 207 с.

2. Виницкий А. Детский джазовый альбом. Упражнение, этюды, пьесы, дуэты. Москва : Московская типография № 6, 2001. Вып. 1. 26 с.

3. Виницкий А. Детский джазовый альбом. Упражнение, этюды, пьесы, дуэты. Москва : Престо, 2004. Вып. 2. 32 с.

4. Дункан Ч. Искусство игры на классической гитаре / пер. с англ. П. П. Ивачева. Красноярск : Офсет плюс, 2004. 72 с.

5. Жерздев А. В. Образ гитары в системе струнно-щипкового инструментализма: история, органология, актуальная практика. *Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті:* сб. статей. Вып. 4. Харків, 2018. С. 99 – 109.

6. Задоянов В. Золотой век. Николаев : ООО «Фирма Иллион», 2009. 87 с.
7. Иванников Т. П. Школа игры на шестиструнной гитаре. Донецк : Сталкер, 2007. 224 с.
8. Іванніков Т. П. Гітарне мистецтво ХХ століття як феномен творчості : монографія. Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д. Г., 2018. 392 с.
9. Каркасси М. Школа игры на шестиструнной гитаре / под общей ред. А. Иванова-Крамского. Москва : Советский композитор, 1990. 152 с.
10. Карпов Л. В. Развитие базовой исполнительской техники формирования звука в процессе обучения игре на гитаре : автореф. дис. на соиск. уч. ст. канд. пед. наук : 13.00.02. Санкт-Петербург: Рос. гос. пед. ун-т им. А. И. Герцена. 2012. 24 с.
11. Коваленко А. С. Тенденції розвитку вітчизняної інструментальної гітарної освіти у другій половині ХХ століття : дис. ... канд. пед. наук:13.00.01 / Уманський держ. пед. ун-т ім. П. Тичини. Умань. 2019. 265 с.
12. Контерас А. 165 советов Дэвида Расселла по технике гитарной игры / пер. с испанского Г. Нуждина. [б. в.], 2015. 35 с.
13. Маркова Е. Н. Основы теории исполнительства. Одесса : Астропринт, 2002. 128 с.
14. Михайленко Н. П. Методика преподавания игры на шестиструнной гитаре. Киев : Книга, 2003. 248 с.
15. Михайленко Н. П. Методология исполнительского мастерства гитариста. Киев : «Ровно», 2009. 241 с.
16. Москаленко В. Г. Лекції з музичної інтерпретації : навч. посіб. Київ : [б. в.], 2013. 272 с.
17. Мошак Е. Г. Традиции гитарной музыки в контексте европейской музыкальной культуры второй половины ХХ столетия : дис. ... канд. искусствоведения : 17.00.03 / Одес. гос. муз. акад. им. А. В. Неждановой, Одесса, 2012. 165 с.
18. Музична школа : навч.-метод. вид., репертуар для середніх – старших класів. Вип. 88. Київ, 56 с.
19. Музична школа : навч.-метод. вид., репертуар для середніх – старших класів. Вип. 116. Київ, 56 с.
20. Орлов В. Я. К музыке с гитарой: начальная школа комплексного воспитания и обучения гитариста (в двух частях). Чернигов : Десна, 2015. 685 с.
21. Пендищук Ю. Твори для шестиструнної гітари соло та ансамблів : педагогічний репертуар для музичних шкіл та музичних відділень початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів (шкіл естетичного виховання). Ч. 3. Київ : Музична Україна, 2018. 80 с.
22. Пухоль Э. Школа игры на шестиструнной гитаре. На принципах техники Ф. Тарреги. Москва : «КИФАРА», 2014. 200 с.
23. Роч П. Школа игры на шестиструнной гитаре (по методу Ф. Тарреги) / ред. А. Иванова-Крамского. Москва : Музгиз, 1962. 103 с.
24. Рябова О. Музично-слухові уявлення як операнди музичного мислення особистості. Естетика і етика педагогічної дії. Вип. 13. 2016. С. 60 –

68.

25. Сор Ф. Школа игры на гитаре (исправлено и дополнено по степени сложности Н. Костом). Ростов-на-Дону : Феникс, 2008. 168 с.

26. Тейлор Дж. Звукоизвлечение на классической гитаре. URL: <http://surl.li/orhv> (дата звернення: 26.03.2021).

27. Чеченя К. Мій острів – гітара. Київ : Музична Україна, 2015. 192 с.

28. Шаповалова Л. В. Рефлексивный художник. Проблемы рефлексии в музыкальном творчестве. Харьков : «Скорпион», 2007. 292 с.

29. Шевченко А. Гитара фламенко: мелодии и ритмы. Киев : Музична Україна, 1988. 110 с.

30. Шестиструнна гітара: Учбовий репертуар дитячих музичних шкіл (4 клас) / уклад. Н. Михайленко. Київ : Музична Україна, 1985. 88 с.

31. Шестиструнна гітара: Учбовий репертуар дитячих музичних шкіл (5 клас) / уклад. Н. Михайленко. Київ : Музична Україна, 1982. 104 с.

32. Шип С. В. Музыкальная речь и язык музыки. *Теоретическое исследование*. Одесса : ОНМА, 2001. 302 с.

33. Aguado D. D. Methode complete pour la guitare. Public en Espagnol : F. De Fossa. 1826. 107 p.

34. Carlevaro A. Serie didactica para guitarra. Uruguay, 1975. 174 p.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Рівні компетенції	Бали	Критерії навчальних досягнень
Початковий	1 – 3	Рівень відтворення музичного тексту не відповідає програмним вимогам. Учень може виконувати окремі фрагменти музичних творів, демонструє початковий рівень володіння технічними навичками. Робить численні помилки, відсутня емоційність виконання.
Середній	4 – 6	Виконання учнем навчальних завдань та програми має велику кількість недоліків: він невпевнений, часто зупиняється, робить помилки; динамічна та емоційна виразність майже відсутня. Якість звуковидобування та технічна база знаходяться на середньому рівні. Учень не завжди вміє відтворити художній зміст музичних творів. Відсутня свобода рухового апарату, баланс м'язового тону.
Достатній	7 – 9	Учень демонструє необхідні навички та уміння, але мають місце певні технічні недоліки, порушення метроритмічної пульсації, балансу звукового співвідношення елементів фактури, неточність інтонування та невпевненість втілення образно-емоційної складової музичних творів.
Високий	10 – 12	Учень впевнено та якісно виконує програмні твори, які відповідають вимогам поточного етапу навчання, вільно володіє освоєними прийомами гри. Втілює художній образ музичного твору з усвідомленим та узгодженим застосуванням визначених засобів музичної виразності. Демонструє високий технічний рівень, музичне мислення, сценічну культуру.